

FOTO: MARIE SWARTZ

I somras utsåg regeringen Lars Haikola till ny chef för Högskoleverket. Sina akademiska rötter har han i religionsfilosofi.

Nya kanslern väjer inte för jämställdhetsfrågorna

Arbetet för en mer jämställd akademi kan inte stanna vid attitydpåverkan. Man måste utnyttja den forskning och kunskap som finns kring jämställdhets-

frågorna inom universitet och högskola. Det säger Lars Haikola, ny universitetskansler sedan augusti. I intervjun för *Genusperspektiv* berättar han om sin

väg fram till kanslersämbetet, om mansstudiecirkeln som föll redan på startstreck och om en mormor som skrev svensk vetenskapshistoria. **SIDAN 4**

FORSKNING SAKNAS OM STATENS JÄMSTÄLLDHETSSTRATEGI

Jämställdhetsintegrering är regeringens strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Men när det gäller hur och om strategin fungerar finns stora kunskapsluckor. Det visar en färsk rapport från Jämi.

SIDAN 2

LJUSNING FÖR GENUSPERSPEKTIVET I ÅTTONDE RAMPROGRAMMET?

EU:s åttonde ramprogram ska innehålla kraftfulla verktyg för att integrera såväl genus- som jämställdhetsperspektivet i forskningen. Det hopas representanter från EU:s generaldirektorat för forskning.

SIDAN 3

DJ UPPMANAR POLITIKERNA ATT STÄLLA TYDLIGARE KRAV

Politikerna behöver bli tydligare i sina krav på lärosätenas jämställdhetsarbete och bättre på att följa upp vad som görs. Det var huvudbudskapet när Delegationen för jämställdhet i högskolan DJ, höll sin slutkonferens.

SIDAN 6

LEDARE

Kerstin Alnebratt
Föreståndare

Tappade sugar eller fortsatt förändring?

Det är mycket jämställdhet just nu. Kanske inte så mycket i den mediala debatten men på konferensfronten i akademien är ämnet för närvarande väl avhandlat. Delvis beror det på att flera av de stora programsatsningar som sjösattes under förra mandatperioden går mot sitt slut.

Sekretariatets uppdrag Jämi – program för jämställdhetsintegrering i staten, ska avrapporteras vid årsskiftet liksom Sveriges kommuner och landstings program för hållbar jämställdhet. Delegationen för jämställdhet i skolan knyter ihop säcken samtidigt och det gör också Delegationen för jämställdhet i högskolan, DJ. När den senare nyligen hade slutkonferens var den stora frågan för dem liksom för de andra uppdragen vem som kommer att ansvara för det fortsatta arbetet.

Tidsbegränsade uppdrag bidrar alltså som oftast till att idéer föds, arbeten påbörjas och hopp tänds. Om projekten inte följs upp och ges långsiktighet riskerar de dock att leda till tappade sugar istället för fortsatt förändring. Mycket ny kunskap har genererats och föredragningarna vid DJ:s slutkonferens visade på behovet av ett systematiskt arbete för ökad jämställdhet i högskolan.

Möjligen ska man tolka det faktum att jämställdhetsministern numera ersatt forskningsministern som ett tecken på att denna fråga kommer att vara i fokus. Frånvaron av en forskningsminister, tillsammans med den ökade autonomin, gör det dock än mer angeläget att bevaka den nationella forskningspolitiken framöver.

Många frågetecken kring regeringens jämställdhetsstrategi

Jämställdhetsintegrering är regeringens strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Men när det gäller kunskap om hur strategin fungerar finns stora luckor.

– Det är viktigt att såväl forskare som forskningsfinansiärer tar sig an de här frågorna. Dels för att det är våra skattemedel som används, men främst för att det är våra liv som påverkas, säger Annika Olsson, programansvarig på Jämi.

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande på samtliga nivåer. Strategin växte fram för att ett jämställdhetstänkande skulle finnas med i beslut inom alla politikområden och förhindra att frågorna glömdes eller prioriterades bort.

Jämställdhetsintegrering började användas under mitten av 1990-talet, men idag, ungefär 15 år senare finns fortfarande stora kunskapsluckor när det gäller hur och om strategin fungerar. Det visar rapporten *Forskning saknas* utgiven av Jämi, program för jämställdhetsintegrering i staten.

Strategi med kort historia

Medan det finns relativt mycket forskning om jämställdhet och jämställdhetspolitik i ett bredare perspektiv ger en sökning på ordet ”jämställdhetsintegrering” i databasen Gena, som samlar svenska avhandlingar inom kvinno-, mans- och genusforskning, enligt rapporten endast en träff.

– Bristen på forskning kan delvis förklaras med att jämställdhetsintegrering som strategi har en relativt kort historia, säger Annika Olsson.

Forskning om jämställdhetsintegre-

ring saknas i såväl jämförande som intersektionella perspektiv. Men mest problematiskt är enligt Olsson kunskapsluckorna kring strategins effekter och resultat.

– Det är inga lätta frågor att ta sig an eftersom det ofta är problematiskt att veta vad det egentligen är man ska mäta. Inom exempelvis medicin sysslar man med konkreta effekter och resultat men inom andra discipliner har man en annan vetenskapssyn och andra inriktningar. Men om inte forskarna tar sig an fältet lämnas det öppet för ideologiska strider.

Dags för forskning

Bristen på kunskap kan också betraktas som problematiskt i relation till frågan om hur våra skattepengar används, säger Olsson.

Hur ser du på att regeringen som huvudstrategi för sitt jämställdhetsarbete väljer en strategi där man vet så lite om effekterna.

– Det är så politik funkar. Man sätter ut riktningen och formulerar målet och sedan utvärderar man. Men nu har man hållit på med jämställdhetsintegrering tillräckligt länge för att på allvar kunna sätta igång med att beforska den.

TEXT: FRIDA LUNDBERG

LÄS MER. Rapporten finns att läsa på www.genus.se.

JÄMI

2008 fick Nationella sekretariatet för genusforskning regeringens uppdrag att bygga upp ett stöd för statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering. Uppdraget omfattar att:

- vidareutveckla metoder för jämställdhetsintegrering,
- skapa ett forum för erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering,
- informera om jämställdhetsintegrering,
- skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering.

Uppdraget ska slutredovisas senast 31 december 2010.

Genusperspektivet kan få stärkt ställning i nästa ramprogram

Under EU:s sjunde ramprogram har det utvecklats verktyg för att främja genusperspektiv i forskningen. Men något krav på att forskarna ska använda sig av dessa finns inte. Representanter från EU:s generaldirektorat för forskning hoppas att såväl genus- som jämställdhetsperspektivet kommer att vara avsevärt tydligare prioriterat i nästa ramprogram.

– Genusperspektiv måste integreras i våra forskningsprogram. Jag kommer att garantera att detta följs upp från vår sida, sa Máire Geoghegan-Quinn, EU:s nya forskningskommissionär i parlamentet i januari i år.

Förutom att sätta fokus på vikten av genusperspektiv, framhöll hon också vikten av att fortsätta arbetet med att skapa könsbalans i forskningen.

Luisa Prista leder enheten med ansvar för genus- och jämställdhetsfrågor i EU:s generaldirektorat för forskning. Hon menar att forskningen i högre grad bör inkludera ett genusperspektiv, för att uppnå högre kvalitet.

– När vi kan införliva genusdimensionen i all kunskap som produceras och använda den – då när vi vårt mål. Det är det enda sättet att säkra att den forskning som görs är excellent.

Prista hoppas att nästa ramprogram kommer innehålla både ett mål- och rapporteringsinstrument och ett verktyg för utbildning och medvetandegörande av forskarna när det gäller hur genusperspektivet kan integreras.

Ålagda att göra handlingsplan

EU:s sjätte ramprogram hade ett verktyg för att efterfråga information om könsbalansen i projektet och genusperspektivet i forskningen. I de största projekten var forskarna ålagda att utarbeta en handlingsplan, en så kallad Gender Action Plan, Gap. Enligt en utvärdering av genusperspektivet och jämställdheten i EU:s sjätte ramprogram bidrog handlingsplanen till att göra forskarna medvetna om dessa aspekter i sina projekt. Den pekar också på att kravet på

Medvetenhet om genus är avgörande för att producera excellent forskning, säger Luisa Prista vid enheten för genus- och jämställdhetsfrågor i EU:s generaldirektorat för forskning.

handlingsplan kan ha bidragit till en ökning av kvinnors deltagande i ramprogrammet.

Bristande genusförståelse

En annan slutsats i utvärderingen var dock att de forskare som var involverade i projekten generellt hade en bristande förståelse av hur genusperspektivet kunde integreras i forskningens innehåll. I praktiken blev denna fråga ofta reducerad till att handla om hur många kvinnliga deltagare projektet hade, och i övergången till sjunde ramprogrammet togs kravet på en Gender Action Plan bort.

– Kanske blev handlingsplanen infördd för tidigt. Deltagare i flera av forskningsmiljöerna ifrågasatte meningen med den och saknade också verktyg för att tillgodogöra sig den. Vi insåg att det inte fanns tillräckligt med medvetenhet och kunskap kring detta tema och därför har vi nu i sjunde ramprogrammet utvecklat ett utbildningsprogram för att integrera genusperspektivet, säger Pristas kollega Marina Marchetti.

Utbildningsprogrammet, som går under namnet Gender Toolkit and Training, har gått ut som erbjudande till forskningsmiljöer som antingen redan har finansiering från sjunde

ramprogrammet eller som förbereder ansökningar dit. Pristas enhet kommer att arbeta för att initiativet förs vidare i nästa ramprogram, samtidigt som de obligatoriska handlingsplanerna för jämställdhet och genusperspektiv i forskningen återinförs i någon form. På det sättet kommer forskarna både att ha skyldighet att integrera dimensionerna i sina projekt, och verktyg som beskriver varför det är viktigt och hur det kan genomföras i praktiken.

– Utvärderingen av sjunde ramprogrammet i halvtid blir ett viktigt tillfälle för oss att visa att situationen har försämrats på grund av avsaknaden av ett verktyg för integrering av genusperspektiv. De obligatoriska handlingplanerna fungerade inte perfekt, men de tvingade forskarna att värdera genusdimensionen i sina projekt, säger Marchetti.

Förutom uppgiften att integrera genusperspektivet i forskningens innehåll arbetar Pristas enhet även intensivt för att säkra könsbalansen på alla nivåer i forskningsprocessen. Dessa två uppgifter hänger också samman, menar de.

TEXT: ANITA HASLIE OCH MARTE ERICSSON RYSTE
ÖVERSÄTTNING: FRIDA LUNDBERG

FOTNOT. Texten är ursprungligen publicerad på norska i en längre version på <http://kilden.forskningsradet.no>.

“Viktigt att jämställdhet finns med i utvärderingarna”

Det är viktigt att ta hänsyn till jämställdheten när kvaliteten på landets universitet och högskolor utvärderas. Det säger Lars Haikola, ny universitetskansler sedan augusti. Men i regeringens direktiv för hur det nya systemet för bedömningen av högskoleutbildningarnas kvalitet ska se ut har jämställdheten utelämnats.

FOTO: MARIE SWARTZ

Stridsvagnen på universitetskanslerns skrivbord påminner om att han även är reservofficer i kavalleriet. Om sin tid på ett jägarförband säger Haikola: “Det är inte så macho som folk kanske tror. Det handlar mer om att vara envis och seg än om råstyrka.”

När Lars Haikola under senare delen av 90-talet bjöd in till upptaktsmöte för att starta en mansstudiecirkel vid Lunds universitet blev gensvaret svagt. Endast två av de omkring 5000 anställda dök upp.

– Det tillhör mina monumentala misslyckanden, men det finns all anledning att förhålla sig självkritiskt. Jag ville inventera och analysera mansrollen i universitetsvärlden, men initiativet var helt enkelt inte tillräckligt genomtänkt, säger han.

Idag, omkring 15 år senare, engageras och förbryllas Lars Haikola fortfarande av förhållandet mellan akademi och kön, och på mejlfrågan om han som nytillträdd universitetskansler kan tänka sig att ge en intervju om sin syn på frågorna svarar han redan samma eftermiddag: ”Jag pratar gärna om detta”.

Lars Haikolas väg genom svenskt högskoleväsende har gått via tre olika rektorsposter, han har suttit med som expert åt Högskoleverket i ett flertal kvalitetsutvärderingar och utsågs 2008 till att leda sammanslagningen av de lärosäten som sedan 2010 utgör Linnéuniversitetet. Men första anhalten var Teologiska institutionen vid Lunds universitet. Där skrev Haikola sin doktorsavhandling i religionsfilosofi och blev så småningom prefekt i ett läge där det var stor övervikt av manliga lärare, samtidigt som fler än hälften av de präststuderande var kvinnor.

Dåtidens diskussioner om kvinnliga präster kunde vara ganska hätska, men kulturen var sådan att det snarare var de manliga studenter, som hade en ne-

gativ åsikt som blev mest utsatta, minns Haikola.

– Hela teologin är ett känsligt område när det gäller jämställdhetsfrågor. En paradox i sammanhanget är att nästan allt ledarskap i kyrkan bygger på patriarkala strukturer samtidigt som det är kvinnliga värden som närhet och känslighet som präglar det ideologiska innehållet.

Som prefekt vid Teologen ordnade Haikola bland annat seminarier i feministteologi och en temavecka om jämställdhet och möjligheterna att hantera den ojämna könsfördelningen på institutionen på ett konstruktivt sätt.

Yrkesarbetande kvinnor i släkten

Frågorna kring jämställdhet blev inte mindre aktuella i Haikolas uppdrag som rektor vid Lärarhögskolan i Malmö och Blekinge tekniska högskola, som båda brottades med kraftig övervikt av det ena könet. Och det är, enligt Haikola själv, den påtagligt skeva könsfördelningen i de miljöer han verkat som tvingat honom till reflektion om könets betydelse inom akademien. En annan förklaring till kanslerns engagemang i jämställdhetsfrågor sträcker sig längre tillbaka, till uppväxten i en släkt med yrkesarbetande kvinnor, inte minst en mormor vid namn Louise Petré.

– Min mormor var den första kvinnan som disputerade i matematik i

Sverige. Och nästa år är det hundraårsjubileum, berättar han.

Vilken fråga är då enligt kanslern den största utmaningen när det gäller jämställdhet i högskolan?

– Professorskårens utveckling. Jag är i grunden optimistisk och det sker ju en förändring, men man hade liksom förväntat sig att det skulle gå snabbare.

Inte minst i kanslerns eget ämne, filosofi, har jämställdheten låtit vänta på sig. 1997, när svenska kvinnor hade kunnat studera filosofi på universitetet i över hundra år, fick Sverige sin första kvinnliga professor i filosofins historia. Därefter dröjde det ytterligare ett drygt decennium innan ämnet fick sina första kvinnliga professorer i teoretisk filosofi.

– För mig är detta en gåta, säger kanslern och refererar till Finland där antalet kvinnliga professorer inom ämnet är avsevärt större.

– Men Finland har å andra sidan en starkare filosofisk tradition.

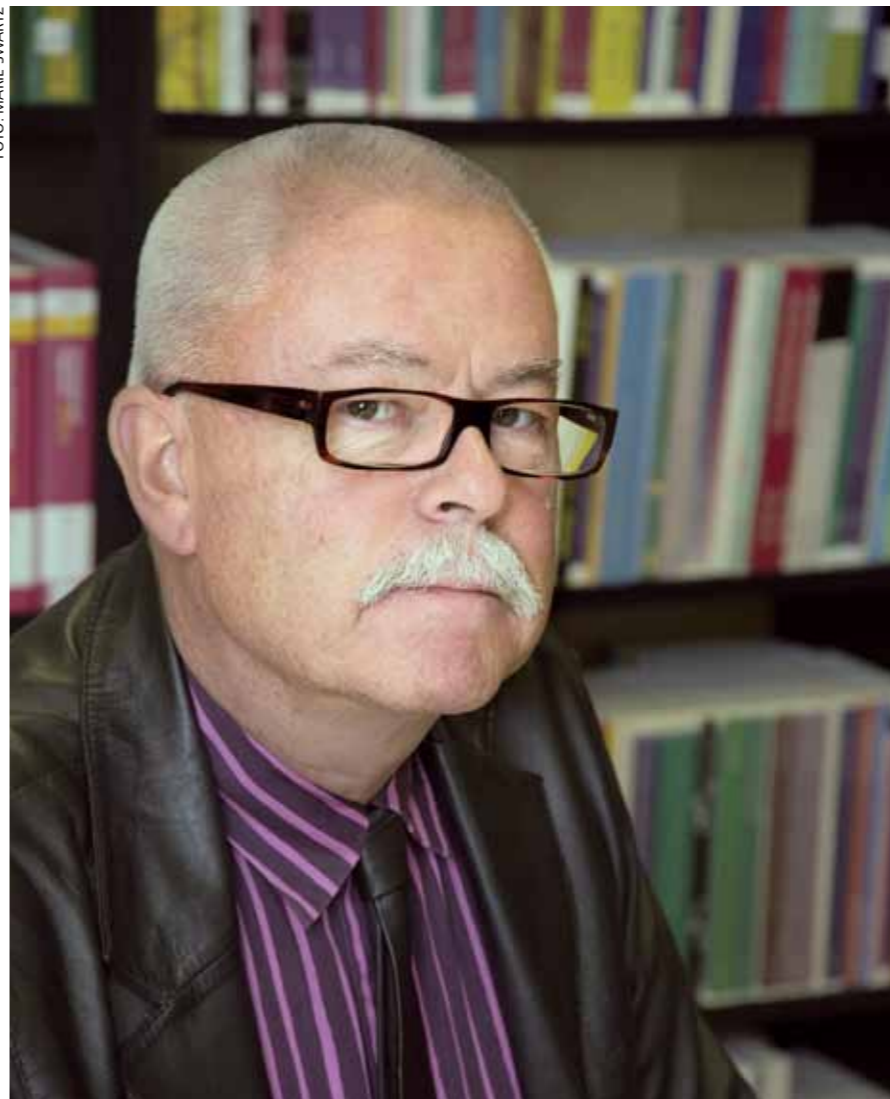
Jämställdhet inte i instruktionen

Haikolas tillträde som chef för Högskoleverket sker i slutspurten av arbetet med att ta fram ett nytt kvalitetsutvärderingssystem, en process så konfliktfylld att hans företrädare Anders Flodström valde att lämna posten ett år i förtid.

Regeringens uppdrag till Högskoleverket består i att utforma ett system som utvärderar verksamheter mot de mål som finns i högskolelagen och högskoleförordningen, men trots att jämställdhet finns med som ett av dessa mål så har det utelämnats i regeringens instruktion för hur det nya kvalitetsutvärderingssystemet ska se ut. Det samma gäller exempelvis hållbar utveckling och internationalisering.

Detta hindrar emellertid inte Lars Haikola från att betona jämställdhet som en viktig del av vad som är god kvalitet, och ambitionen är att jämställdhet ska integreras in i Högskoleverkets kärnverksamhet. Jämställdhet och genus finns dessutom med som mål i exa-

FOTO: MARIE SWARTZ

Maskulinitetsforskningen har en viktig roll när det gäller att belysa jämställdhetsfrågorna ur pojkars och mäns synvinkel, anser Lars Haikola. Hur kommer det sig till exempel att män har fyra års kortare medellivslängd än kvinnor, frågar han sig?

Min mormor var den första kvinnan som disputerade i matematik i Sverige. Och nästa år är det hundraårsjubileum.

mensordningen för några examina och blir därigenom relevant i utvärderingen, påpekar kanslern.

– Det nya utvärderingssystemet är skarpt i så måtto att det kommer att styra vem som får pengar och vem som inte får det. Det är viktigt att jämställdhetsaspekten finns med som en del i utvärderingarna.

Haikola konstaterar också att medan de kontrollerande inslagen i Högskoleverkets verksamhet blivit fler kvarstår jämställdhetsfrågorna i akademien som ett av myndighetens få men tydliga främjandeuppdrag. Under den

närmaste framtiden väntar uppgiften att ta över ett antal projekt som finansieras av Delegationen för jämställdhet i högskolan, men som inte hinner avslutas innan delegationen läggs ner vid årsskiftet. Planer finns också på att Högskoleverket ska ta ett framtida ansvar för att det arbete delegationen påbörjat inte går om intet.

– I samtal med delegationen har vi känt oss positiva till att förvalta deras arbete och föra frågorna vidare i en bredare mening.

Centralt i arbetet för en mer jämställd högskola är, enligt Haikola, att det inte

bara bygger på attitydpåverkan. Man måste utnyttja och ha respekt för den forskning som finns kring jämställdhetsfrågorna i akademien, menar han.

– Även om det är viktigt att som ledare säga vissa saker högt och tydligt så räcker inte det. Man ska nyttja det som är akademins styrka och bygga sin verksamhet på kunskap. Att man ska ta till sig kunskap är ett krav man kan ställa på akademiker.

Men det finns också enligt kanslern skäl att vara självkritisk mot den egna kulturen.

– Akademin har en tendens att tro på utbildning av hela samhället och beforska allt i sin omvärld – utom just sig själv, säger han.

Jämställdhetsfrågor även för män

Haikola understryker att jämställdhetsfrågorna i allra högsta grad också är en fråga för akademins män, trots att de inte sällan reduceras till att handla om kvinnor. På ett personligt plan blev han varse problematiken när han under 80-talet under flera år satt som ensam man i Nämnden för forum för kvinnoforskning och kvinnliga forskare vid Lunds universitet.

– Det var en annan kultur, ett annat sätt att skämta. Jag skulle inte säga att jag kände mig utsatt men det var anorlunda.

När förslag lades att nämndens möten skulle hållas kvällstid var Lars Haikola, då pappa till två små pojkar, den som opponerade sig starkast.

– För mig var det hämtning och lämning som gällde medan ingen av de kvinnliga ledamöterna hade familj, eller åtminstone inte barn som bodde hemma.

Exemplet, menar Haikola, säger kanske också något om vilka villkor som gällde för den som ville ta sig fram som kvinnlig forskare.

– De fick kämpa på ett annat sätt än vad som krävs idag och då var det andra saker än familjen som var viktiga. Och för mig blev det uppenbart att jämställdhetsfrågor inte är kvinnofrågor. Jag, som man, var precis lika berörd.

TEXT: FRIDA LUNDBERG

FOTNOT. Högskoleverket kommer att presentera hur det nya kvalitetsutvärderingssystemet ska se ut senast i december 2010.

Riksbankens jubileumsfond ger stöd till flickforskare

Nätverket FlickForsk! med hemvist vid Mittuniversitetets Forum för genusvetenskap får ekonomiskt stöd från Riksbankens jubileumsfond. Pengarna ska användas till att utveckla nätverket och forskning om flickor.

FlickForsk! omfattar drygt 60 forskare från samhällsvetenskapliga och humanistiska discipliner, som bedriver forskning om flickors kultur, historia, liv och villkor. Nätverket etablerades 2008 och har utvecklat samarbeten och kontakter med Finland, Frankrike, Canada och USA.

FlickForsk! har även samarbete med det nybildade TantForsk vid Umeå universitet. TantForsks arbete kommer att fokusera på den äldre kvinnan.

Nätverket Athena läggs ner efter årsskiftet

Det europeiska nätverket för genusforskning Athena kommer efter tio års verksamhet att läggas ned. Skälet är att man inte beviljas fortsatt stöd från EU. I nätverkets nyhetsbrev uppmanas alla medlemmar att istället ansluta sig till den oberoende organisationen Atgender (Association for Gender Studies), som bildades förra året. Förhoppningen är att Atgender inom några år kommer att vara tillräckligt starkt för att kunna fortsätta det arbete som har bedrivits inom Athena.

Läs mer på www.atgender.eu.

Jämställdhetstips för forskningsorganisationer

Projektet Genset inom EU:s sjunde ramprogram har utarbetat en rapport med 13 rekommendationer om genus- och jämställdhetsintegrering i verksamheten vid europeiska vetenskapliga organisationer. Genset är en plattform för dialog mellan bland annat vetenskapliga ledare, beslutsfattare och världsledande genusexpertiser. Från Sverige ingår Högskoleverket och forskare från Tema Genus vid Linköpings universitet. Läs rapporten och mer om Genset på www.genderinscience.org.

Bengt Westerberg passade på att ge publiken lästips när han tillsammans med bland andra Pia Sandvik Wiklund, Gudrun Schyman och Kåre Bremer deltog i DJ:s slutpanel.

DJ:s slutreplik efterfrågar bonus och politisk tydlighet

Politikerna måste bli avsevärt tydligare i sina krav på jämställdheten vid Sveriges högskolor och universitet, och avsevärt bättre på att följa upp det som görs. Det var beskedet när Delegationen för jämställdhet i högskolan höll sin slutkonferens.

Delegationen för jämställdhet i högskolan, DJ, har varit verksam under två års tid och fördelat omkring 50 miljoner på bland annat ett fyrtiotal olika projekt på Sveriges universitet och högskolor. På slutkonferensen sammanfattade delegationens ordförande Pia Sandvik Wiklund gruppens rekommendationer: dels behöver politikerna bli tydligare i sina krav, exempelvis genom målsättningar för andelen nyrekryterade kvinnliga professorer, dels måste de bli bättre på att följa upp de initiativ som tas.

Sandvik Wiklund fick medhåll av Kåre Bremer, rektor på Stockholms universitet, som riktade stark kritik mot de ansvariga politikernas passivitet när det gäller professorskårens utveckling. Professorerna är en nyckelgrupp eftersom det är från dem man rekryterar till lärosätenas ledande befattningar. Med en situation där professorskåren består av 82 procent män och 18 procent kvinnor är det svårt att bygga en jämställd akademi, resonerade Bremer.

– Jag är besviken på regeringen och utbildningsdepartementet i den här frågan. 2004 fick lärosätena i uppdrag att under fyra år uppnå en viss andel

kvinnor bland de nyrekryterade professorerna. Sex år senare har inget nytt mål har satts och vad värre är har regeringen inte ens kommenterat utfallet av det gamla.

Som framtida åtgärder för en mer jämställd akademi lyfte Sandvik Wiklund möjligheten att aktivt premiera de lärosäten som bedriver ett framgångsrikt arbete för jämställdhet.

– Det borde finnas en jämställdhetsbonus, och det ska vara en summa som märks i universitetens plånböcker.

Vidare anser delegationen att jämställdhetsperspektivet bör finnas med i Högskoleverkets nya utvärderingssystemet för kvalitet, och förtydligas i uppdragen till de statliga forskningsråden.

– Forskningsfinansiärerna ligger under olika departement och har olika uppdrag. Dessa borde både likriktas och skärpas till.

Delegationen ser också att det i framtidens jämställdhetsarbete behövs aktörer med tydliga främjande uppdrag och möjlighet att stödja och utvärdera jämställdhetsarbetet, inte minst i autonomireformens spår. En möjlig sådan aktör är enligt Sandvik Wiklund Högskoleverket.

– Den stora utmaningen för framtiden är att få jämställdhetsfrågorna integrerade i verksamheten, inte i enskilda projekt eller i händerna på eldsjälarna.

TEXT: FRIDA LUNDBERG

LÄS MER. En längre version av texten finns på www.genus.se

Forskare står lågt i kurs som jämställdhetsstöd för Sida

När Sida annonserade efter konsulter för sitt jämställdhetsarbete var det tydliga budskapet att akademisk kompetens inte stod högt i kurs. Forskningserfarenhet kunde enligt annonsen inte räknas som meriterande och de nya höga kraven på praktisk erfarenhet gör att forskare, som tidigare har bistått organisationen i jämställdhetsfrågor, inte längre räknas som kvalificerade.

Sida har ett antal tematiska helpdeskar som sedan flera år tillbaka haft som uppgift att bistå organisationen med specialkunskap inom områden som genus, mänskliga rättigheter och miljö. Nu håller dessa på att avvecklas och ersättas av nya stödfunktioner, som upphandlas i konkurrens på den europeiska marknaden. Gender helpdesken vid Göteborgs universitet lades ned vid årsskiftet, och i våras fick även desken vid Stockholms universitet besked om att det inte blir någon förlängning efter 2010.

I somras publicerade Sida en annons om att de söker samarbete med konsultfirmor som kan bistå organisationen med experter inom jämställdhetsområdet. För att bli aktuell som konsult måste man enligt annonsen bland annat ha minst fyra års erfarenhet av praktiskt utvecklingsarbete med fokus på jämställdhet i minst två olika länder. Även en fil. kand. ingår i kravprofilen men några teoretiska kunskaper när det gäller genus efterfrågas inte speciellt. I annonsen står också uttryckligen att forskarerfarenhet inte är meriterande.

Problematiskt med ensidig kunskap Sigrun Helmfrid, koordinator för Sidas Gender helpdesk vid Stockholms universitet, tycker att det är beklagligt att Sida inte värdesätter akademisk kunskap.

– Jag vill verkligen inte nedvärdera konsulter med praktisk erfarenhet, men forskare kan bidra med en annan typ av

kunskap, säger hon. Dels är de uppdaterade vad gäller den utvecklingen av den genusteoretiska forskningsfältet. Dels har många dessutom forskat om genus i något av Sidas samarbetsländer och har därmed en djup förståelse av genus i den lokala kontexten som praktikerna sällan hinner tillägna sig.

Av de fyra års praktisk erfarenhet som krävs för att komma i fråga som jämställdhetskonsult hos Sida måste 12 månaders arbete ha ägt rum under de senaste fem åren.

– Många forskare som bidrar till Gender helpdesks arbete har, utöver sin forskarerfarenhet, även erfarenhet från praktiska konsultuppdrag. Men om man räknar ihop dessa uppdrag så är det få, om ens någon, som kommer upp i de antal månader som krävs, säger Helmfrid.

Andra villkor för MR-konsulter

Att forskarerfarenhet beskrivs som icke meriterande i annonseringen efter konsulter inom jämställdhetsområdet framstår enligt Helmfrid som extra märkligt när man jämför med motsvarande annons för konsulter inom demokrati och mänskliga rättigheter. I den senare finns nämligen ingen skrivelse om att forskarerfarenhet inte är meriterande.

– Vi har inte fått några signaler om att Sida skulle ha varit missnöjda med våra insatser och vi har inte heller uppfattat det som att man inte skulle vilja samarbeta med forskarsamhället, säger Helmfrid och hänvisar till att Gender helpdeskarna utvärderats två gånger med positivt resultat.

Från Sida vill man i dagsläget inte kommentera formuleringen av kompetensprofilen i annonsen. Man hänvisar till att upphandlingen ännu inte är avgjord och påpekar att frågan om helpdeskfunktionerna ännu är under utredning.

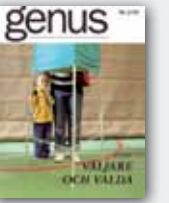
TEXT: CHARLIE OLOFSSON

³ Academic research cannot be included.

Forskingserfarenhet kan inte räknas som en merit för den som vill bli jämställdhetskonsult hos Sida. Någon motsvarande reservation finns inte i utlysningen för konsulttjänster inom demokrati och mänskliga rättigheter.

Tidningen Genus i ny form kan läsas gratis på webben

Nu kan du även läsa tidningen *Genus* på nätet. Tidningen, som har fått en ny form, kommer från och med detta nummer, 2 2010, att läggas ut i sin helhet på sekretariatets webbplats. En annan förändring är att varje nummer har ett särskilt tema i fokus. Det aktuella numret har temat Väljare och valda och innehåller artiklar där genusforskare undersöker politiska frågor ur ett flertal olika infallsvinklar. Läs tidningen på www.genus.gu.se

Sverigeunik forskning om barnlöshet i TGV

Tidskrift för genusvetenskap nummer 3 2010 tar sig bland annat an frågor från barnalstringens domäner. Artiklarna som behandlar såväl frivillig barnlöshet visar bland annat på segheten i de strukturer som upprätthåller den nära relationen mellan "riktigt" kvinnlighet och barnafödande. De studier artiklarna baseras på är de första i sitt slag i Sverige.

Nikk magasin rapporterar från västnordisk glesbygd

Island, Grönland och Färöarna är i fokus i det senaste numret av *Nikk magasin*.

Många kvinnor i de västnordiska glesbygdssamhällena utbildar sig och flyttar, medan männen – som ofta byggt sin identitet på att vara en god jägare eller fiskare – blir kvar i glesbygden. Både finanskrisen och klimatförändringarna skryndar på den utvecklingen och skapar sociala problem som påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män. Läs mer i *Nikk magasin* på www.nikk.no.

Att säga att precis som forskare i hållfasthetslära inte kan förväntas medverka i betonggjutning så kan genusforskare inte förväntas delta i jämställdhetsarbete är att göra en jämförelse som haltar, skriver forskaren Anita Larsson i sitt svar på Pia Sandvik Wiklunds debattartikel i *Genusperspektiv* nummer 2 2010.

“Relationen mellan genusforskning och jämställdhet är mer komplicerad”

Med anledning av dåliga resultat av jämställdhetsintegrering tar Pia Sandvik Wiklund i *Genusperspektiv* nummer 2 2010 upp relationen mellan jämställdhetsarbete och genusforskning. Hon menar att all genusforskning inte handlar om, och inte heller bör handla om jämställdhet. Vidare framhåller hon att genusforskarna själva ska få välja sin roll. Det går inte att kräva att de med automatik ska delta i det praktiska jämställdhetsarbetet. Så långt är jag med henne.

Men när hon säger att precis som forskare i hållfasthetslära inte kan förväntas medverka i betonggjutning, kan man inte förvänta sig att genusforskare ska delta i jämställdhetsarbete, är det en jämförelse som haltar, menar jag. Relationen mellan jämställdhet och genusforskning är mer komplicerad.

JÄMSTÄLLDHET ÄR ETT politiskt mål, antaget av riksdagen, som alla myndigheter ska integrera i sin verksamhet. Hur man når målet är ingen självklarhet. Genusforskningen hjälper oss att bli medvetna om hur vi ser på kvinnligt och manligt, på skillnader mellan kvinnor och män i dagens eller gårdagens samhälle och därmed ojämställdhetens olika skepnader. Det vill säga hur vi genom vårt tänkande kring kön ordnar, och som regel underordnar kvinnors handlingar,

DEBATT

Anita Larsson
docent och tidigare
lektor i fysisk planering

tankar och erfarenheter, men ibland också mäns dito. Genusforskningen beskriver alltså hur det är/var.

Att förverkliga jämställdhetsmålet innebär däremot att tala om hur det bör vara. Många genusforskare är också samhällsvetare eller humanister och i deras vetenskapstradition ingår inte att föreskriva hur det bör vara, eftersom det då handlar om normativa utsagor. Det är ett argument som måste respekteras, och en viktig orsak till att genusforskare inte bidrar i jämställdhetsarbetet i särskilt hög grad. Ingenjören som forskar inom hållfasthetslära står inte inför detta dilemma, om han/hon ska ta itu med praktiskt gjutarbete.

EN ANNAN VIKTIG ORSAK till dåligt resultat i jämställdhetsintegrering, menar jag, är en övertro på generella metoder som kan tillämpas inom flera professioner. Jag vill hävda att varje professionsområde, det kan gälla omvårdnad, utbildning, skattejuridik eller fysisk samhälls-

planering, måste medverka till att synliggöra den ”egna” ojämställdheten som ska åtgärdas. Det räcker som regel inte att bara skrapa på ytan och kartlägga skillnader mellan män och kvinnor, till exempel i antal medverkande eller i bemötande av ”kunder”, något som faktiskt kan leda till att dagens könsroller befästs. Det blir lätt, såsom filosofen Donald Schöns skriver i *The reflective practitioner: how professionals think in action* att man löser problemet innan man formulerat det.

ORSAKEN TILL OJÄMSTÄLLDHET ligger djupare – ofta är det verksamhetens teoretiska bas som motverkar eller försvårar att jämställdhetsmålet nås. För att förstå mekanismerna för underordning krävs kvalificerade analyser. Det är varken möjligt eller önskvärt att varje enskild arbetsplats gör ett sådant arbete, något etablerade metoder för jämställdhetsintegrering, som till exempel Jämka, tycks utgå från. Här kan genusforskare bidra med vetenskapliga analyser av en specifik kontext. På basis av dessa kan professionens arbetssätt sedan förändras. Det gäller att överbrygga teori och praktik, nog så svårt.

Vill du svara på inlägget ovan eller skriva ett nytt om genusforskningens villkor?
Mejla frida.lundberg@genus.se.